

Katsauksia ja keskustelua

Muuttuva viennin rahoitus

TUOMAS LARJAVAARA

KT, johtaja, dosentti

Suomen Vientiluotto Oy, Helsingin kauppakorkeakoulu

Rahoitusehdot ovat investointitavaroiden maailmankaupassa vientitoimituksen hinnan ja laadun ohella yritysten keskeinen kilpailukeino. Siksi kaikissa investointihyödykkeitä vievissä markkinatalousmaissa on yritysten käytettävissä vientiluotto- ja vientitakuujärjestelyjä, jotka ovat osa maan ulkomaankauppapolitiikkaa.

Viime vuosien maailmankaupan liberalisointi on olennaisesti vähentänyt kaupan esteitä ja subventioita. Teollisuusmaiden välisessä kaupassa viennin rahoitus järjestyy markkinaehtoisin luotoin nykyisin yleensä ongelmitta. Tilanne on toinen riskialttiilla markkinoilla ja kohteissa, joihin ei saada normaalia pankkirahoitusta. Julkisesti tuettu viennin rahoitus on erityisen tärkeä kilpailukeino kehitysmaihin ja entisiin sosialistimaihin suuntautuvassa kaupassa, johon ei markkinoilta ole saatavissa pitkäaikaisille luottojärjestelyille takuita kaupallisten ja poliittisten riskien kattamiseksi.

Keskeisin viennin rahoitusta säätelevä kansainvälinen sopimus on OECD:n vientiluottokonsensus (Arrangement on Guidelines for Officially Supported Export Credits). Se kattaa

sektorisopimuksineen, jotka kohdistuvat laiva-, lentokone- tai ydinvoimalakauppoihin, kahden vuoden tai sitä pitemmät vientiluotot. Sen määräysten mukaisesti julkisesti tuetuiksi eli OECD-ehdoiksi vientiluotoiksi katsotaan rahoitusjärjestelyt, joihin kohdistuu valtion tukea missä muodossa tahansa, kuten esimerkiksi suorina luottoina, toimitusluottojen jälleenrahoituksena, korkotukena tai valtion vientitakuina. Julkisesti tuetusta viennin rahoituksesta vastaa yleensä maan vientiluottolaitos (Export Credit Agency eli ECA).

1 Julkisesti tuettujen vientiluottojen määrä ja suuntautuminen

Vuonna 1994 yli vuoden pituisten OECD-ehdoisten vientiluottojen nostot olivat 54 mrd. SDR (n. 400 mrd. mk) ja luottokanta 278 mrd. SDR (n. 2 080 mrd. mk). Luottojen nostot kasvoivat edellisestä vuodesta 19,3 %. Suurimmat luotonantajat olivat USA, Japani, Saksa ja Ranska.

Julkisesti tuettujen vientiluottojen määrä on

Taulukko 1. Julkisesti tuettujen vientiluottojen kanta 31.12.1994 ja nostot vuonna 1994 Yli vuoden pituiset luotot (milj. SDR).

Luotonantaja	Luottokanta	Luottojen nostot
Alankomaat	3 802	1 751
Australia	2 512	360
Belgia	3 288 ¹⁾	268
Espanja	7 077	1 233
Iso-Britannia	17 824	3 355
Italia	29 069	2 843
Japani	42 430	8 858
Kanada	8 542	1 691
Norja	596	909
Portugali	588	49
Ranska	48 756	7 974
Ruotsi	4 988	951
Saksa	43 529	8 292
Suomi	2 325	452
Sveitsi	3 427	859
Tanska	609	75
Yhdysvallat	58 440	14 054
Yhteensä	277 812	53 974

1) Belgian luottokantatiedot per 30.6.1994 1 SDR= 7,47 FIM.

Lähde: Export Credit Activities in 1994. OECD. Tiedot alustavia.

viime vuosikymmenen loppupuolen laskun jälkeen noussut ja saavutti vuoden 1994 päättyessä suunnilleen saman tason kuin 1984, jolloin se oli korkeimmillaan.

Kasvu näkyi luottojen suuntautumisena ensisijaisesti kehitysmaiin, joissa investointitoiminta on ollut voimakasta. Kiinan osuus kaikista myönnettyistä vientiluotoista on suurin (15,1 %). Muita suuria luotonsaajamaita ovat olleet Thaimaa, Indonesia, Brasilia, Filippiinit, Intia, Turkki ja Meksiko. Edellä mainittuihin maihin suuntautui yhteensä noin kaksi kolmasosaa kaikista julkisesti tuetuista vientiluotoista.

Vuonna 1994 Venäjän osuus oli 11,3 % kaikista vientiluotoista. Venäjän saamat luotot liittyvät suureksi osaksi Saksan ja Venäjän aikaisemmin sopimiin poliittisiin järjestelyihin. Muuten Venäjän-kaupan pitkäaikainen rahoitus viime vuosina on ollut velkaongelmista ja suurista riskeistä johtuen mahdollista vain erityisjärjestelyin.

2 Kansainväliset vientiluottosopimukset

Olen aikaisemmin selvittänyt yksityiskohtaisesti vientiluottosopimusten tarkentumista viime vuosien OECD-neuvottelujen tuloksena (Larjavaara 1992) ja siksi keskityn seuraavassa analysoimaan vain kahta viime aikojen keskeistä muutosta vientiluottoehdoissa: ns. sekärahoitusta (tied aid credits) eli kehitysmaiden korkotukiluottoja sekä laivaluottosopimusta.

Sitä ennen on kuitenkin syytä todeta, että vientiluottokonsensus säätelee mm. vientiluottojen korkoja, luottoaikoja ja luotto-osuutta. Se sisältää lisäksi kansainvälisen tietojenvaihto- eli notifiointivelvollisuuden, jotta eri maissa voidaan valvoa muiden maiden tarjoamia rahoitusehtoja ja vastata niiden kilpailuun.

OECD-vientiluottoneuvottelujen tulokset ovat viime vuosina vähentäneet olennaisesti kilpailuvääritymiä ja valtioneukia. Kun laivaluottosopimuskin uudistunee tänä vuonna, viennin rahoituksen kilpailu teollisuusmaiden välisessä kaupassa on lähes täysin markkinaehtoista.

Tärkeä vientiluottoneuvottelujen tulos on ollut subventoitujen ns. matriisikorkojen (SDR-korkojen) käytön lopettaminen. Nämä korot olivat valuutasta riippumatta samat ja siksi niiden subventioelementti oli ajoittain huomattava. Nyt on siirrytty "standardivientiluotoissa" kokonaan markkinakorkoihin luottoihin tai nii-

tä myötäileviin OECD-viitekorkoihin (CIRR-korkoihin), jotka määritellään eri valuutoille kuukausittain.

2.1 Sekaluotot

Sekaluotot eli kehitysmaiden korkotukiluotot ovat sidottuja tavaratoimituksiin luotonantajamaasta. Näiden OECD:ssä säädelyjen luottojen ehdot sallivat kehitysmailla hyvin pehmeäehtoisia, jopa nollakorkoisia luottoja. Sekaluottojen hallitsematon käyttö johti 1980-luvulla ja 1990-luvun alussa vientiluottokilpailun huomattaviin vääristymiin OECD-maiden viennissä kehitysmaihin, koska nämä voimakkaasti subventoidut luotot korvasivat yhä lisääntyvässä määrin muuta viennin rahoitusta. Samalla ne vinoutuivat kehitysyhteistyötä, koska sekaluotokohteet eivät useinkaan olleet vastaanottajamaan kansantalouden infrastruktuurin kannalta parhaita investointeja eivätkä toisaalta myöskään liiketaloudellisesti perusteltuja projekteja.

Sekaluotoista aiheutuneiden kansainvälisen kaupan vääristymien sekä kehitysyhteistyön ja valtiontaloudellisten ongelmien seurauksena OECD-maiden kesken sovittiin ns. Helsinki-paketissa kriteereistä, joilla sekarahoitus sallitaan (Larjavaara 1992).

Helsinki-säännöllä määriteltiin ehdot, joiden mukaan vain sellaiset pehmeäehtoiset luotot, joiden kehitysyhteistyötavoitteet ovat kansainvälisesti hyväksyttäviä, ovat sallittuja. Samalla sovittiin neuvottelumekanismista, jolla pyritään varmistamaan rahoituksen suuntautuminen kehitysyhteistyön kannalta perusteltuihin kohteisiin. Ensisijaisesti sekarahoituksen tulee kohdistua tärkeäksi määriteltyihin infrastruktuuri-investointeihin, toisin sanoen kohteisiin, jotka eivät ole useinkaan ensi vuosina liiketaloudellisesti kannattavia. Tämän lisäksi kohteiksi hyväksytään hankkeita, joiden riskejä

Taulukko 2. Notifioidut sekaluotot 1.1.1992 - 30.6.1995 1) (milj. SDR)

Luotonantaja	Notifioidut luotot
Alankomaat	459
Australia	967
Belgia	151
Espanja	1 063
Iso-Britannia	967
Italia	182
Itävalta	476
Japani	608
Kanada	120
Norja	295
Ranska	2 563
Ruotsi	531
Saksa	1 815
Suomi	121
Sveitsi	60
Tanska	123
Yhdysvallat	623
Yhteensä	11 124

1) Helsinki-paketin mukaiset 2 milj. SDR tai sitä suuremmat luotot.

Lähde: Experience with Aid Notifications since the Inception of the Helsinki Disciplines. OECD.

ei muuten saada katetuiksi.

Sekaluottoehdot on sopeutettu uusiin vaatimuksiin ja kehitys on ollut odotettua. Ongelmia on ollut telekommunikaatio-, voimala-, liikenne- ja eräissä muiden alojen teollisuusprojekteissa, joita ei kaupallisesti kannattavina ole hyväksytty kehitysyhteistyökohteiksi. Tämä on näkynyt erityisesti kaupassa Kiinaan ja Indoneesian, mutta myös joillain muilla markkinoilla, joiden kauppa nojautuu edelleen merkittävästi sekarahoitukseen. Yhdysvallat, joka vaati Helsinki-paketin neuvotteluissa voimakkaasti sekaluottojen rajoittamista, organisoii muutama vuosi sitten ns. "war chest'in", jota se käyttää

muiden maiden pehmeiden rahoitusehtojen "nokittamiseen". Tavoitteena on näin hillitellä muiden maiden sekaluottojen myöntämistä.

Sekarahoituksen kansainvälistä seurantaa varten perustettiin OECD-konsultaatiotyöryhmä, joka käy läpi eri maiden tarjoamat projektit ja tutkii niiden sopivuuden sekaluottoprojekteiksi. OECD-maiden kesken arvioidaan, ovatko projektit kaupallisesti kannattavia ja siten normaalivientiluottoehdoin rahoitettavia vai ovatko ne hyväksyttävissä kehitysyhteistyöksi sekaluottoehdoin.

Konsultaatioissa haetaan Helsinki-sääntöjen mukaisesti linjausta luottoehtoihin: "Through the consultation process, a body of experience is expected to develop over time that will more precisely define, for both export credit and aid agencies, ex ante guidance as to the line between the two categories of projects." Toisin sanoen selvitetään, onko kysymys normaalista vientiluotosta vai kehitysyhteistyökohteesta. Tämä tapahtuu analysoimalla projektin "feasibility study'a", johon sisältyvät mm. kassavirta- ja kustannushyötyanalyysit. Myös hankkeiden ympäristövaikutuksia selvitetään.

Nyt on kulunut lähes neljä vuotta Helsinki-paketin voimaantulosta. OECD:ssä on tutkittu sekarahoituksen kehitystä (Owen 1995). Noin 80 eri projektia on analysoitu. Niistä on hyväksytty sekaluotoiksi noin 40 %. Suomalaisia hankkeita on ollut viisi, joista neljän katsottiin olevan "commercially viable", joten niitä ei hyväksytty sekaluotoiksi. Tutkimuksen johtopäätöksissä korostetaan selvien pelisääntöjen tarpeellisuutta. Neuvotteluista saatu kokemus on ollut hyödyllistä, ja ristiriitoja eri maiden välillä on selvästi vähemmän kuin aikaisemmin.

Vientiluottoehtojen soveltaminen on kilpajuoksua rajoitusten ja uusien rahoitusratkaisujen välillä, koska eri maissa haetaan jatkuvasti uusia keinoja määräysten kiertämiseen. Ns.

kosmeettiset korot ja sitomattomien luottojen lisääntyvä käyttö ovat paljon käytettyjä keinoja viennin edistämiseksi pehmein ehdoin. Sitomattomien luottojen käytössä on kunnostautunut erityisesti Japani, joka tietää silloinkin saavansa teollisuudelleen riittävästi tilauksia.

2.2. Laivaluottosopimus

Telakkateollisuus on ollut vuosikymmeniä erittäin ongelmallinen toimiala. Useilla EU-mailla on suoraa tuotannollista tukea, jonka tarkoituksena on ollut suojata omaa tuotantoa lähinnä Japanin ja Etelä-Korean kilpailua vastaan. Näillä puolestaan on käytössä omia protektionistisia järjestelyjä. Muun tuen ohella aluvientiä on subventoitu eri maissa aika ajojen voimakkaasti.

OECD-laivaluottosopimus on jäänne 1970-luvulta. OECD-ehtoisten laivaluottojen vähimmäiskorko on ollut 8 % valuutasta riippumatta. Silloin kun markkinakorot ovat olleet korkeat, subventio markkinakoron ja em. kahdeksan prosentin koron välillä on ollut huomattava.

Kesällä 1994 saatiin vihdoin eri OECD-maiden ja Etelä-Korean kesken hyväksytyksi kansainvälinen sopimus laivanrakennusteollisuuden ja laivaluottojen tukien poistamisesta. Sopimuksen oli määrä tulla voimaan 1.1.1996, mutta vielä toistaiseksi USA ja Japani eivät ole ratifioineet sitä. Todennäköisesti se saadaan voimaan vuoden 1996 syksyyn mennessä.

Laivaluottosopimuksen mukaisesti OECD-ehtoisissa luotoissa siirrytään käyttämään CIRR-korkoja. Suomen aloitteesta hyväksyttiin kahden vuoden koeajaksi ns. "pure cover" eli mahdollisuus markkinakorkojen käyttöön valtion vientitakuiden yhteydessä. Tämä mahdollisuus vastaa muiden tuotteiden viennin rahoituskäytäntöä. Myös sekaluottojen ehdot tulevat

yleisten OECD-vientiluottoehtojen mukaisiksi.

Nykyinen 8,5 vuoden maksimiluottoaika pitenee 12 vuodeksi, joka lisää riskejä ja on liian pitkä pienten alusten rahoitukseen. Se oli kuitenkin neuvotteluissa Japanin vaatimus ja perustui siihen, että Japanin kotimaiset rahoitusjärjestelyt sallivat 12 vuoden luotot.

Kahdentoista vuoden CIRR-koroista on ollut vuoden 1995 aikana jatkuvia neuvotteluja. Loppujen lopuksi päädyttiin vielä toistaiseksi normaaleihin CIRR-korkoihin. Korean wonin korko on edelleen CIRR-järjestelyn ulkopuolella.

Yhä edelleen on epävarmaa, kuinka hyvin uusi kansainvälinen telakkatukisopimus tulee pitämään. Eri maissa on edelleen työllisyys- ja alueellisia tukia, joita voidaan käyttää epäsuorasti hinnoittelussa myös vientiluottojen pehmentämiseen. Asiaa vaikeuttavat EU:n sallimat telakkateollisuuden erityisedut Rooman sopimuksen Artikla 92:n perusteella. Lisäksi Ranska vetosi neuvotteluissa Luxemburgin kompromissin mukaisiin vitaaleihin etuihinsa telakkasubventioiden säilyttämiseksi. Uhkatekijöiksi laivaluottosopimukselle voivat nousta myös maailmanmarkkinoille tulevat uudet kilpailijat Itä-Euroopasta ja kehitysmaista, koska ne eivät ole sopimusosapuolia.

Suomen keskeiset kilpailijat ovat olleet Euroopassa, eivät Kaukoidässä. Siksi etumme eivät aina ole olleet yhteisiä muiden Länsi-Euroopan laivanrakentajien kanssa. EU-jäsenyytemme takaa ainakin oikeutemme yhtäläisiin viennin edistämistoimenpiteisiin muiden Länsi-Euroopan maiden kanssa.

3 EU-vientiluottoyhteistyö

EU:ssa vientiluotot ja -takuut ovat yhteisön toimivaltaan kuuluvaa kauppapolitiikkaa. Ulkosuhdeasiain (DG I) pääosaston piirissä toimii

neuvoston vientiluotto- ja vientitakuuryhmä. Normien lähtökohtana pidetään OECD:n vientiluottosopimuksia, jotka ovat EU-maiden voimassa olevaa lainsäädäntöä. Lisäksi EU:n kilpailupolitiikka, samoin kuin valtion tukea koskevat määräykset, on otettava huomioon vientiluottokilpailussa yhteisön ulkopuolisiin maihin. Sisämarkkinoilla tuettu rahoitus on määritelmällisesti kielletty. Useiden maiden vientiluottolaitokset eivät rahoita lainkaan kauppaa EU-maiden välillä.

Vientiluottoryhmä koordinoi ja harmonisoi vientiluotto- ja vientitakuuehtoja, seuraa tietojenvaihtoa ja notifikaatioita, samoin kuin käsittelee mm. kehitysmaakaupan ja -yhteistyön kysymyksiä. Käytännössä suuren osan työstä muodostavat OECD-vientiluottokonsensukseen liittyvien asioiden valmistelu ja muut tekniset kysymykset. Komission rooli on yhteistyössä keskeinen.

Koko viime vuoden käytiin tiiviitä neuvotteluja erityisesti keskipitkien ja pitkien vientitakuiden sekä erikseen myös lyhyiden vientitakuiden ehtojen harmonisoinnista. Työ takuukatteen, preemioiden ja maapolitiikan ym. harmonisoimiseksi on osoittautunut hyvin ongelmalliseksi sekä OECD:n piirissä että EU:ssa.

EU-yhteistyö tähtää myös mahdollisuuksiin käyttää muiden jäsenmaiden luotto- ja takuujärjestelyjä. Se merkitsee yrityksille uusia tilaisuuksia päästä mukaan suuriin hankkeisiin partnereina ja alihankkijoina, samoin kuin osallistumiseen eri EU:n rahastojen ja ohjelmien toimintaan.

Vaihtoehdot EU-yhteistyössä ovat joko aktiivisuus tai tyytyminen muiden kantoihin. Suomen rahoitusmarkkinat ovat useimpia muita EU-maita rajoitetummat. Siksi maamme saama hyöty aktiivisesta EU-vientiluottoyhteistyöstä on ilmeinen.

4 Viennin rahoitus entisissä sosialistisissa maissa

Muutokset viennin rahoituksessa näkyvät kaikkialla Euroopassa. Sosialistisen järjestelmän hajottua useat maat joutuivat aloittamaan rahoitusmarkkinoiden rakentamisen lähes tyhjästä. Aluksi arveltiin yleisesti, että viennin rahoituksessakin selvittää kehittyvällä liikepankkijärjestelmällä. Myös OECD suositteli tätä vaihtoehtoa.

Arvio osoittautui liialliseksi optimismiksi. Tällainen malli ei toiminut entisissä sosialistisissa maissa. Niinpä EBRD:n, EU:n ja eri maiden tuella moniin KIE-maihin on rakennettu viime vuosina vientitakuu- ja vientiluottojärjestelyt. Mallina on ollut yksi yhteinen organisaatio vientiluotoille ja -takuille (Romania, Slovenia, Latvia ja Viro) tai ensin takuulaitos ja sitten vasta vientiluottolaitos (Tshekinmaa, Slovakia ja Unkari). Eräissä maissa on toistaiseksi pelkkä vientitakuulaitos (Puola).¹

Näiden uusien organisaatioiden tehtävä on tärkeä entisten sosialististen maiden kansantalouden kehittämisessä. Sekä kauppapoliittisina että myös teollisuuspoliittisina instrumentteina ne ovat osa vaadittavaa rakennemuutosta. Lisäksi ne voivat olla kanava ulkomaisten varojen välittämiseen maan kansantalouteen.

Uusien organisaatioiden toiminta ei tule aluksi suuntautumaan pitkäaikaiseen viennin rahoitukseen, vaan ensijaisesti vientitakuutoimintaan, lyhytaikaisiin vienti- ja tuontiluottoihin sekä myös vientiä palveleviin kotimaisiin

investointikohteisiin.

Tulevina vuosina useat entisistä sosialistisista maista, joilla jo nyt on huomattavaa metalliteollisuutta, voivat olla tärkeitä yhteistyökumppaneita ja alihankkijoita EU-maiden yrityksille. Siksi niiden viennin rahoitus on saatava vastaamaan kansainvälisiä normeja. Näin vältetään uusien kaupan esteiden nousu.

5 Kilpailukykyinen viennin rahoitus

Viennin rahoitus on muuttumassa. Tämä johtuu ensisijaisesti kehityksestä kansainvälisessä toimintaympäristössä, joka puolestaan vaikuttaa kotimaisiin rakenteisiin. Taustatekijänä on myös koko kansainvälisen rahoitusjärjestelmän muutos. Luottolaitosten rooli on globalisoinnin seurauksena toinen kuin aikaisemmin. Perinteinen julkisesti tuettu viennin rahoitus on subventioiden vähentyessä menettänyt merkitystään.

Uusia vaatimuksia ovat mm. asiakaslähtöisyys ja kauppaan kuuluvan rahoituskonseptin valmistelu hyvin varhaisessa vaiheessa, erilaiset taseen ulkopuoliset järjestelyt, oman pääoman -ehtoiset rahoitusratkaisut, leasing-rahoitus, arvopaperistaminen, johdannaisinstrumenttien hyödyntäminen ja monipuolinen riskien hallinta jne. Myös projektirahoitus, johon välttämättä kohdistuu suuria riskejä, yleistyy. Sen erityisehtojen sisällyttämistä OECD-vientiluottokonsensusukseen on alettu valmistella.

Kaikki tämä merkitsee, että investointitavaroitten kaupassa, jossa on yleensä oligopolistinen kilpailutilanne ja differoidut tuotteet sekä usein, varsinkin kehitysmaissa, julkinen ostaja, läheinen yhteistyö viejän ja viennin rahoittajan välillä on entistäkin tärkeämpää.

¹ Olin EBRD:n asiantuntijana perustamassa Valtiontakuukeskuksen edustajien kanssa Slovenian "Eximbank'in" 1992-93. Yhteistyössä Vientiluoton ja Takuukeskuksen asiantuntijoiden kanssa UM:n rahoittaessa hankkeet olen johtanut työtä vientiluotto- ja takuulaitosten perustamiseksi Latviaan ja Viroon. Edellinen on jo toiminnassa.

Institutionaaliset puitteet

Eri maiden vientiluotto- ja vientitakuujärjestelyt ovat kolmea eri päätyyppiä. Vaihtoehtoina ovat:

- pelkkä valtion vientitakuu ("pure cover"),
- korkotuki tai
- julkisesti tuetut suorat vientiluotot.

Ensimmäiseen vaihtoehtoon ei nykyisin tyydytä missään maassa. Rahoitustukea on kaikkialla ainakin kehitysmaakaupan pehmeähoitoon rahoitukseen.

Maissa, joissa entisinä siirtomaavaltioina on erityisjärjestelyjä ja -organisaatioita kehitysmaakaupan rahoituksessa ja yleensä monipuoliset rahoitusmarkkinat, OECD-ehtoisten "standardivientiluottojen" kanavoinnissa on tyydytty pelkkään korkotukeen (Hollanti ja Iso-Britannia) tai valtioenemmistöisen ulkomaankauppapankin käyttöön (Espanja ja Ranska).

Sen sijaan suurista maista ne, jotka ovat kauppapolitiikassaan valinneet aktiivisen viennin rahoituksen, myöntävät OECD-ehdoisia suoria luottoja. Näitä maita ovat Japani, Kanada, Saksa ja Yhdysvallat. Suoria vientiluottoja voidaan antaa luottoina suoraan yrityksille tai pankkien kautta viejän tai ostajan jälleenrahoituksena. Eri vaihtoehdoilla on etunsa ja haittansa (kts. Larjavaara 1988).

Viennin rahoitus on ratkaistava niin, ettei malli ole ristiriidassa kansainvälisten sopimusten kanssa. Tässä suhteessa kaikki kolme vaihtoehtoa ovat hyväksyttäviä, kunhan järjestelyjen avoimuus ja tarkastettavuus ovat kunnossa. Sen sijaan vientiluottolaitosten toimiminen suoraan markkinoilla kilpailussa pankkien kanssa on ollut toisinaan ongelmallista. Siksi OECD-ehdoiset luottojärjestelyt ovat useimmissa maissa suuntautuneet pankkien tai muiden luottolaitosten jälleenrahoitukseen.

6 Miten varmistetaan hyvä viennin rahoituksen kilpailukyky?

OECD- ja EU-neuvotteluissa verrataan eri maiden vientiluotto- ja vientitakuujärjestelmiä, koska kansallisten järjestelmien muutokset on OECD:ssa notifioitava ja EU:ssa lisäksi hyväksyttävä. Vertailu tarjoaa tilaisuuden arvioida eri maiden viennin rahoituksen suorituskykyä. Suurista maista parhaiten toimivat vientiluottojärjestelyt ja -laitokset ovat Japanissa, Kanadassa, Saksassa ja Yhdysvalloissa. Niiden toiminnan keskeisiä piirteitä luotonannon monipuolisuuden lisäksi ovat ainakin seuraavat:

- Ne ovat valtion luottolaitoksia, joiden toimintaa säätelee oma erityislakinsa ja joille on määritely selkeä oma tehtävänsä.

- Niiden toiminnassa korostetaan viennin rahoituksen merkitystä kauppapoliittisena kilpailukeinona. Kansantaloudella ja yrityksillä on oltava valmiudet vastata kansainväliseen kilpailuun. Tämä koskee "standardivientiluottoja" sekä erilaisia kehitysmaihin suunnattavia rahoitusjärjestelyitä ja valtion erityistehtäviä.

- Niiden toiminnan painopiste on kehitysmaiden sekä entisten sosialistimaiden kaupassa, toisin sanoen suurten riskien markkinoilla.

- Niiden liiketoiminta-alueet ovat monipuoliset: "standardivientiluottojen" ohella tarjotaan rahoitusta PK-sektorista projektirahoitukseen ja sekaluottoihin.

- Toiminnassa korostetaan asiakkaiden ongelmien ratkaisemista. Maailmankaupan vapautuminen ja subventioiden väheneminen merkitsevät viennin rahoittajan ammattitaitovaatimusten lisääntymistä. Kaikki instrumentit pidetään kunnossa.

- Hyvä yhteistyö valtionhallinnon eri sektoreiden kesken on voimavara. Etenkin markkinoilla, joilla julkinen sektori on investoinneista päätettäessä keskeisessä asemassa, viejämään

tehokkaat kauppa- ja kehitysyhteistyöpoliittiset toimenpiteet ovat usein kauppojen edellytyksenä.

- Niiden tavoitteena on yhteistyö liikepankkisektorin kanssa. Useimmat vientiluottolaitokset ovat liikepankkien jälleenrahoittajia.

- Niillä on erinomainen oma tutkimustoiminta ja kansainvälisen talouden kehityksen seuranta. Näin katetaan eri alueet maariskeistä kilpailija-analyysiin normaalin viennin rahoituksen ja kansainvälisen kaupan taloudellisen tutkimus- ja selvitystyön ohella.

- Ne osallistuvat tehokkaasti ja monipuolisesti kansainväliseen vientiluottoyhteistyöhön ja soveltavat uudet kansainväliset normit nopeasti käytäntöön.

- Ne ovat järjestäneet tehokkaasti neuvontaa ja koulutusta yhteistyöryhmille kehitysmaissa ja entisissä sosialistimaissa. Epäsuorana tavoitteena on näin edistää vientiä.

Viennin rahoituksen muutokset näkyvät yritysten vaihtoehtojen lisääntymisenä. Pankkirahoitus ja markkinaehtoiset luotot ovat oma keskeinen sektorinsa, mutta pitkäaikaiset rahoitusjärjestelyt vaikeilla markkinoilla edellyttävät valtion viranomaisten sekä vientiluotto- ja vientitakuulaitosten hyvää yhteistyötä. Tilanne on sikäli paradoksaalinen, että samalla kun kaupan esteitä ja subventioita on vähennetty, OECD-sopimusten sallimat normaalien vientiluottojen ja kehitysmaakaupan erityisjärjestelyt ovat tulleet entistä tärkeämmiksi. Tätä osoittaa OECD-ehtoisten vientiluottojen määrän kasvu.

Kaupan vapautuminen ja subventioiden poistuminen eivät ole vähentäneet vientiluottolaitosten merkitystä. Erityisen tärkeä niiden tehtävä on viennin rahoituksessa kehitysmaihin, teollistuviin maihin ja entisiin sosialistisiin maihin. Edelleen tarvitaan tehokasta toimintaa kansallisten vahvuuksien rakentamiseksi ja

maailmantalouden hyödyntämiseksi. Varsinkin pienellä maalla, jolla ei ole maailmanlaajuisia pankkijärjestelmää tai suuria monikansallisia yrityksiä, on oltava tehokkaat vientiluotto- ja takuulaitokset. Jokaisen maan on pidettävä puolensa. Ei voida ajatella, että muut huolehtivat toisten maiden ja niiden yritysten eduista.

Kirjallisuus

Export Credit Activities in 1994, *(TD/ECG (95)7)*, OECD, Paris 1995.

Export Credit Financing Systems in OECD Member Countries and Non-Member Countries, OECD, Paris 1995.

Experience with Aid Notifications since the Inception of the Helsinki Disciplines, *(TD/Consensus (95)43)*, OECD, Paris 1995.

Larjavaara, T. (1988): Export Credit Competition. A Study of Officially Supported Export Credits and Credit Subsidies, *Acta Academiae Oeconomicae Helsinkiensis A:59*, Helsinki.

Larjavaara, T. (1992): Vientiluottosopimukset tarkentuvat. *Kansantaloudellinen Aikakauskirja* 1992:3, Helsinki.

Owen, A. (1995): *The Body of Experience Gained under the Helsinki Disciplines*, OECD, Paris 1995.

Report to the U.S. Congress on Export Credit Competition and the Export-Import Bank of the United States, *Export-Import Bank of the United States*, Washington D.C. 1995.

Laaja aineisto seuraavista organisaatioista: Export Development Corporation (Kanada), Kreditanstalt für Wiederaufbau (Saksa), The Export-Import Bank of Japan (Japani), The Export-Import Bank of the United States (USA).